

Smotrno izdelana inventarizacija zadrug ima širši pomen od samega rodbinskega prava. Opozarjam le na gnojenje s potujočimi stajami, na vršenje žita ali ogrebanje divjih čebel v Liki, na peč kot samostojno stavbo izven zadružnega dvora, na prašenje orne zemlje ter vsakoletno sejanje lanu ali na delitev posesti po moških glavah v Dragančanu ali na obveznosti zadruge do bega v Bosni; to in podobno predstavlja gradivo, ki bo koristilo vsakomur, kdor preučuje našega človeka, od etnografa do sociologa in zgodovinarja kmetijstva.

Franjo Baš

Glasnik zemaljskog muzeja u Sarajevu. Etnologija. Nova serija, sveska XV-XVI. Sarajevo 1961. Odgovorni urednik Spiro Kulišić. 4°, 336 str.

Etnografski oddelek deželnega muzeja v Sarajevu je v letih 1957 do 1959 načrtno raziskoval Livanjsko polje s posebnim pogledom na izvir prebivalstva, njegovo gospodarstvo ter materialno in duhovno kulturo. Uspehe raziskovanj je ponazoril v muzejski razstavi »Življenje in kultura Livanjskega polja«, širši javnosti pa je posredoval podobo o njem v posebnem zvezku vsestransko pomembnega glasila o sarajevskem znanstvenem delu. V njem je S. Kulišić pokazal zaključke celotnega raziskovanja, ki so ga posamezni raziskovalci nadrobno opredelili z geografskim in zgodovinskim pregledom ter izvirom prebivalstva (M. Petrić), ljudskim govorom (Dj. Custović), gospodarstvom (Cv. Dj. Popović), naselji in stavbarstvom (D. Drljača), nošo (Z. Čulić), zadrugo (N. Pavković), ženitovanjskimi in božičnimi običaji ter maskiranimi obhodi (R. Kajmaković), družabnimi igrami in zabavami (M. Obradović), narodnimi pravljicami (V. Palavestra) ter narodnimi pesmimi (Lj. Simić).

Pregled vseh dognanj je pokazal, da so se osnovne etnične grupe, to so ikavska in ijekavska, razvile na Livaniskem polju že v srednjem veku, da pa se je ta razvoj končal v turškem času. Bistvene poteze prebivalstva Livanjskega polja so opredeljene z mejami narečij in po vsej verjetnosti je hrvatsko, srbsko in muslimansko prebivalstvo v predturškem času pripadalo eni širši etnični enoti; srbsko ijekavsko prebivalstvo se je razvijalo kot del ijekavske govornice z novejšo akcentuacijo, ki se je v zahodno Bosno širila zlasti pod turško vlado; vzporedno pa je srednjeveška ikavska skupina, iz katere je pozneje nastalo hrvatsko, srbsko in muslimansko ikavsko prebivalstvo, nastala iz prvotnega amalgama hrvatskega, srbskega in vlaškega prebivalstva. Nakazane ugotovitve izvajajo raziskovalci iz zgodovinskih virov, jezikovnih pojavov ter vsebine materialne in duhovne kulture, da z njimi osvetlijo etnično oblikovanje livanjskopoljskega prebivalstva. Ob pomanjkanju sodelavcev je moralo izpasti raziskovanje prehrane, prometa, ljudske medicine, verovanja in glasbe ter so se raziskovanja omejila na podeželje izven mesta Livna. Izvršena dela so v splošnem pokazala, da so jezik in tradicionalne kulture ohranile sledove srednjeveških etničnih formacij in s tem tudi osvetlila oblikovanje sedanjih narodov v Bosni in Hercegovini, v čemer vidi deželni muzej v Sarajevu temeljno nalogo etnologov v Bosni in Hercegovini.

Zvezek zaključuje poročilo o delu etnografskega oddelka sarajevskega deželnega muzeja.

Franjo Baš

Vasil Hadžimanov, Makedonski borbeni narodni pesni. »Kočo Racin«, Skopje 1960; 127 str. not in teksta.

Prikupna zbirka 107 melodij in ustreznih tekstov je bila zapisana med leti 1935 in 1959 na svadbah, slavah, proščenjih in festivalih po raznih krajih Makedonije, ponajveč iz okolice Skopja, Tikveša, Gevgelije itd. Osrednja tema vseh teh pesmi je »borbata na Makedonija za sloboda i socialna pravda«. Pesmi so razporejene kronološko v tri oddelke:

Prvo skupino sestavlja 36 pesmi iz časa pred Ilindensko vstajo proti Turkom leta 1905. Med njimi so aramijske razbojniške, hajduške četniške in sejmenske bojevniške pesmi, pa tudi pesmi neorganiziranih komitov, ki so jih vodili pogosto danes že neznanji junaki.

Druga skupina obsega 41 pesmi iz dobe ob in po Ilindenski vstaji. V njih najpogosteje nastopa sloviti revolucionarni junak Goce Delčev in njegovi sodelavci in somišljeniki revolucionarji Nikola Karev, Jane Sandanski, Damjan Gruev in drugi ter številni vojvode in borci. Med temi pesmimi je tudi po Slovenskem znana »Bolen mi leži Mile pop-Ordanov...«

Tretja skupina vsebuje 30 pesmi iz narodno osvobodilne vojne, tako imenovane partizanske pesmi. Osrednja osebnost teh pesmi je narodni heroj Jugoslavije maršal Josip Broz Tito. Poleg njega pa nastopajo tudi številni drugi narodni heroji, borci in aktivisti. Med temi pesmimi je tudi splošno znana »Site Makedonci na noze sme pak...«, ki je varianta k slovenski partizanski »Slovinci kremeniti, le stopimo v korak...«. Po Slovenskem je znana tudi pesem »A bre, Makedonče, kade se spremaš?...«, medtem ko je »Zbogom, majko, zbogom, libe...« melodijska varianta starejše slovenske ljudske pesmi.

Vsaki pesmi so dodani podatki o času in kraju zapisa, imena pevcev, ponekod pa tudi pojasnila o značaju pesmi, o junakih in o manj znanih besedah.

Teksti kažejo v vseh treh skupinah ponekod nekaj podobnega v metriki. Poleg nekaj 6-ercev (oziroma 12-ercev) se pojavlja večje število padajočih četverostopnih 8-ercev in zlasti trostopnih 8-ercev (8 = 325), ki prevladujejo v prvi skupini. Prav tako so stalno zastopani 10-erci, manj 4/6, a bolj 5/5. V pesmih druge in zlasti tretje skupine je vedno več heterometričnih primerov. Poleg izosilabičnosti, ki prevladuje, je tudi več heterosilabičnih primerov. Vendar v ustreznih melodijskih zapisih ni označeno, kako je treba izvajati heterosilabične tekste.

K vsem tekstom so bile zapisane enoglasno tudi ustrezne melodije, ki so bile za objavo prirejene večinoma v razsegu od c^1 do d^2 za mladinsko petje. Verjetno se je glede na to zapisovalec po večini omejil le na take melodijske okraske, ki se kvantitativno določno vključujejo v ritem posamezne melodije. Le redko so namreč označeni tudi drobni okrasni toni, pa čeprav so tudi ti tako značilni za makedonsko folkloro. Prav tako bi bila potrebna določnejša označitev tempa.

V »Pogovoru« in francoskem povzetku je avtor poskusil dati kratko muzično analizo objavljenih melodij tako, da je deloma v odstotkih prikazal: 1. različne takte, 2. tonske vrste, 3. »hemiolno asimetrijo«, 4. strukture melodijskih form, 5. ambitus melodij, 6. stopnje finalnih in konfinalnih tonov ter 7. število taktov v posameznih melodijah. Navedeni postopek v analizi kaže na stopnjo njene ustreznosti oziroma na možnost njene praktične uporabe.

Navzlic navedenim pripombam bo mogla izvirna in interesantna zbirka makedonskih ljudskih pesmi rabiti kot primerjalno gradivo za raziskavanje, še bolj pa v vsakdanji muzični praksi.

Radoslav Hrovatin

Wolfgang Jacobeit, Schafhaltung und Schäfer in Zentraleuropa bis zum Beginn des 20. Jahrhunderts. — Veröffentlichungen des Instituts für deutsche Volkskunde — Deutsche Akademie der Wissenschaften zu Berlin. — Berlin (Akademie-Verlag), 1961. — XV + 604 str., 36 sl. (DM 57).

Ovo veliko djelo ima zapravo dva okvira: Jedno je srednja Evropa (u prvom redu njemačke zemlje), a drugo mnogo širi prostor naokolo, pače sve do granica Azije i sjeverne Afrike. Polazna je tačka i središte studija dr. Jacobeita, asistenta pri Institut für deutsche Volkskunde akademije nauka u Berlinu, već odavno srednja Evropa i autor je ovdje u najvećoj mogućoj mjeri zahvatio sve, što se tiče ovčarstva i ovčara na tom prostoru, koliko se može suditi po mnogobrojnoj literaturi, mnoštvu historijskih izvora, ikonografskoj